

Tina Galant – Mirjana Pinezić

DOSTOJANSTVO ŽENE PO UZORU NA MARIJU KOD IVANA PAVLA II.

Doc. dr. sc. Mirjana Pinezić

Teologija u Rijeci –

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

mag. theol. Tina Galant

Teologija u Rijeci –

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

UDK: 232.931:262.13[I. PAVAO II.](–055.2 –055.26 –055.52)

[248.151+260.1][0.000.241.53:0.000.179.9]

Pregledni članak

Primljeno: 9. rujna 2019.

Marija je svim ljudima – ženama i muškarcima uzor. Ona je slika Crkve, slika onoga što svaki čovjek mora postići, a to je svetost, poslušnost i vječni život s Bogom. Ona je to ostvarila jer je bila od Boga izabrana i izrekla svoje „fiat“. Bez njezina slobodna pristanka Bog ne bi mogao svijet otkupiti rođenjem Isusa Krista. Uzor je u materinstvu i djevičanstvu, u darivanju sebe drugome i postizanju bliskog jedinstva s Bogom što je zapravo i cilj postojanja. Iako je uzor svim ljudima, na poseban je način uzor ženama koje po njezinu uzoru mogu postići duboko jedinstvo s Bogom, ostvariti svoju istinsku bit i postati „čuvaricama ljudskoga srca“. U tome leži njezino posebno dostojanstvo. Dostojanstvo žene po uzoru na Mariju na poseban je način razvijeno u dokumentima „Redemptoris Mater“ i „Mulieris dignitatem“ Ivana Pavla II. koji su u temelju razvijanja ove teme.

Ključne riječi: Marija, žena, dostojanstvo, materinstvo, djevičanstvo, poredak ljubavi.

Uvod

Dostojanstvo čovjeka, a posebno žene, u današnje se vrijeme stavlja u pitanje jer nedostaje pravo razumijevanje značenja dostojanstva čovjeka. Živimo u vremenu „kulture smrti“, vremenu u kojem se gazi čovjekovo dostojanstvo, a tijelo i materijalno uzdiže kao jedino stvarno i, zbog toga, kao mjerilo za sve stvari. Kult užitka i tjelesnog zadovoljstva, posljedično, dovodi do odbacivanja prave vrijednosti tijela i tjelesnoga.

Zbog ovih je razloga ovaj rad posvećen dostojanstvu žene i ostvarivanju punine svega što „ženstvenost“ podrazumijeva. Kao prototip žene, temelj naslje-

dovanja i uzor svim ženama jest Blažena Djevica Marija u kojoj je ostvarena sva punina čovječnosti i ženstvenosti.

Rad se sastoji od triju poglavlja. U prvom se obrađuje govor o Mariji u dokumentima Ivana Pavla II. *Redemptoris Mater*¹ i *Mulieris dignitatem*,² u drugom o dostojanstvu žene u navedenim dokumentima, a u trećem se naglašava zašto je Marija na poseban način uzor ženskom dostojanstvu.

1. Marija u dokumentima *Redemptoris Mater* i *Mulieris dignitatem*

1.1. Marija u dokumentu *Redemptoris Mater*

Marija, Majka Isusova, prvi je i najveći uzor njegovoj Crkvi na putu vjere, nade i ljubavi, a time i svakom kršćaninu. Upravo je zato ova enciklika – *Redemptoris Mater* („Otkupiteljeva Majka“) napisana 1987. godine povodom obilježavanja Marijanske godine.

Encikliku treba iščitavati u kontekstu nauka Drugog vatikanskog koncila o Mariji, točnije, u kontekstu Dogmatske konstitucije o Crkvi – *Lumen gentium*,³ i to njezina osmog poglavlja. RM pisana je također u kontekstu 66. poglavlja Dogmatske konstitucije o božanskoj objavi – *Dei verbum*.⁴ Marija na poseban način sudjeluje u Trojstvenom otajstvu, stoga postoji nutarnja povezanost ove enciklike s još tri Papine enciklike koje govore o Presvetom Trojstvu: *Redemptor hominis* („Otkupitelj čovjeka“, 1979.), *Dives in misericordia* („Bogat milosrđem“, 1980.) i *Dominum et Vivificantem* („Gospodin i Životvorac“, 1986.). Ovu međusobnu povezanost enciklika možemo imenovati kao prvu odliku spomenute. Druga je odlika ove enciklike da Ivan Pavao II. na meditativan, duhovan način povezuje biblijske izričaje s iskustvom vjere.⁵ Narav pisanja enciklike nije akademskog već praktičnog karaktera.⁶

1 Usp. IVAN PAVAO II., *Redemptoris Mater – Otkupiteljeva Majka*. Enciklika o Blaženoj Djevici Mariji u životu Crkve na putu (25. III. 1987.), Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1987. (dalje: RM).

2 Usp. IVAN PAVAO II., *Mulieris dignitatem – Dostojanstvo žene*. Apostolsko pismo o dostojanstvu i pozivu žene prigodom Marijanske godine (15. VIII. 1988.), Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1989 (dalje: MD).

3 Usp. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Lumen gentium – Svjetlo naroda*. Dogmatska konstitucija o Crkvi (21. XI. 1964.), u: *Dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2008. (dalje: LG).

4 Usp. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Dei verbum*. Dogmatska konstitucija o božanskoj objavi (21. XI. 1964.), u: *Dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2008.

5 Radi se o iskustvu vjere Crkve, ali i o iskustvu vjere Ivana Pavla II. koji je bio u potpunosti predan Mariji. „Enciklika *Redemptoris Mater* normalan je izraz Papine osobne duboke pobožnosti prema Gospi, primjetljive i u njegovu biskupsko-papinskom geslu *totus tuus*.“ Ratko PERIĆ, Otkupiteljeva Majka – Mater *Redemptoris*. Enciklika Ivana Pavla II. o Blaženoj Djevici Mariji u životu Crkve u hodu, u *Crkva u svijetu*, 22 (1987.) 3, 273.

6 Usp. Adalbert REBIĆ, Recenzija na: AA, *Redemptoris Mater. Contenti e prospettive dottrinali e pastorali*. Zbornik radova znanstvenog simpozija koji je održan u Marijanskoj godini 23. – 25. svibnja 1988. u Rimu u organizaciji Središnjeg odbora za Marijansku godinu, Pontificia Academia Mariana Internationalis, Roma, 1938., u:

Papa Ivan Pavao II. ovaj dokument započinje riječima: „OTKUPITELJEVA MAJKA ima točno određeno mjesto u nacrtu spasenja, jer ‘kada dođe punina vremena, odasla Bog sina svoga: od žene bi rođen, Zakonu podložan da podložnike Zakona otkupi te primimo posinstvo.’“ (RM 1). Kao Otkupiteljeva majka, Marija je u središtu povijesti i svemira jer s Isusom Kristom participira u njegovoj božanskoj vlasti i u njoj „se usredotočuje sva ekonomija spasenja“ (RM 36). „Marijin je poziv određen njezinim materinstvom“,⁷ a bit materinstva koju ističe Ivan Pavao II. u 45. broju RM jest „‘jedinствен i neponovljiv’ odnos između dviju osoba: ‘majke prema sinu i sina prema majci’“.⁸ Ovaj odnos obilježava čitavo njezino biće, uključujući i njezino tijelo. Po svome tijelu, kao žena, daje život Božjem Sinu, Jedinorođencu. Papa se poziva na Lukine riječi (Lk 11, 27: „povika neka žena iz mnoštva: ‘Blažena utroba koja te nosila i prsi koje si sisao!’“) jer to je pohvala Mariji po tijelu. Tijelo u potpunosti odražava čovjekovu nutrinu i zbog toga je ono sveto i dostojanstveno, a Marija je po tome najveće moguće ostvarenje ljudskog tijela. Ivan Pavao II. naglašava da je tijelo prožeto dušom te da ima dimenziju svetosti i sve što je tjelesno po duši koja se Bogu predaje, postaje sveto: duša koja je Božja forma u cijelosti odražava Božju sliku. Budući da je Isus Krist postao, po Mariji, meso i tijelo – on je, dakle, tijelo i krv Marijina. Ova temeljna istina vjere presudna je za razumijevanje važnosti Isusove Majke, koja je vrhunac ostvarenja ljudskoga bića. Marija je blažena, i to po tijelu, jer je začela, nosila pod svojim srcem, rodila i svojim prsima othranila Isusa koji je preko nje i od nje postao tijelom. Utjelovljenjem je na taj način objavljeno da je ovo naše ljudsko tijelo pozvano na prisno sjedinjenje s Bogom i da na taj način bude „blaženo“. U Mariji, koja je na nebo uznesena dušom i tijelom, očituje se prvi plod blaženstva Isusova utjelovljenja. To je svjedočanstvo da se u Kristu otkupljuje i proslavlja čitava ljudska osoba, a ne samo njezin duhovni dio. Njezin je pristanak na materinstvo „plod njezinog potpunog predanja u djevičanstvu“ (RM 39). Karakteristika želje djevičanskog srca jest potpuno predanje čitavog bića, u ljubavi, nekome tko može to biće u cijelosti očuvati netaknutim. Biti djeвица, ali u isto vrijeme majka, postalo je „moguće“ u Mariji, kada je došla „punina vremena“ (usp. Gal 4, 6). Svoje je predanje shvatila kao dar, kao potpuno sebedarje i to je predanje živjela do kraja zajedno sa svojim djevičanskim pozivom. U Mariji su, tako, združene dvije vrste ljubavi: materinska i djevičanska.

Bogoslovska smotra, 60 (1991.) 3-4, 384. Ima naglašeno i pastoralno i eklezijalno značenje jer je Marija bila prva učenica, slušateljica svoga Sina i po tome je uzor cijeloj Crkvi. Usp. *Isto*.

7 Joyce A. LITTLE, *Redemptoris Mater: The Significance of Mary for Women*, u: *Marian studies*, 39 (1988.), 140.

8 *Isto*.

Marijin put, ipak, nije razumljiv bez njezina temeljnog stava – vjere, po kojoj je ona „puna milosti“ (usp. Lk 1, 28) i „još blaženija“ (usp. Lk 11, 28) jer je riječ Božju slušala i čuvala je u svome srcu (usp. Lk 2, 51). Marija, stoga, nije samo Isusova tjelesna majka nego, još više, duhovna majka. Duhovno majčinstvo nastaje slušanjem i čuvanjem riječi Božje. Ona ga je bila dostojna jer je Sina pratila do kraja, a Isus je prije same smrti na križu naziva ženom. Ona je, dakle, žena koja je potpuno sazrela da postane majkom drugih ljudi.⁹ Duhovno je majčinstvo, stoga, kruna nasljedovanja Krista, učenja i škole „poslušnosti vjere“. Kod samog anđelova navještenja svojim se odgovorom „fiat“ potpuno predala Bogu, tj. odgovorila je vjerom i nastavila slušati Sina i onda kada ga nije u svemu razumjela. To je Marijina „poslušnost vjere“. Zato ona u sebi nosi „novost“ vjere, tj. početak Novoga saveza, ali prolazi i kroz „noć vjere“ jer cijelo vrijeme Isusova života živi u prisutnosti s ovim otajstvom samo po vjeri, a vrhunac je bio pod križem. Tu je ona u potpunosti sudjelovala u Kristovoj opljeni, tj. u najdubljoj *kenozi* („poništenju“) vjere. U dvorani posljednje večere Marija je apostolima bila uzor u vjeri. S njima je ustrajala u molitvi kao „Majka Isusova“, kao ona koja je od početka bila izniman svjedok Isusova otajstva. Stoga ovaj dokument ističe: „Crkva je od prvog trenutka ‘gledala’ Mariju kroz Isusa i Isusa kroz Mariju“ (RM 26).

Mariju se ne može razumjeti bez njezina odnosa prema Isusu, ali ni Crkvu bez odnosa Isusa i Marije. „Poznavanje prave katoličke nauke o Blaženoj Djevici Mariji bit će uvijek ključ za točno shvaćanje otajstva Krista i Crkve“ (RM 47). „Punina vremena“, tj. Marijin „fiat“ jest i otajstveni početak puta Crkve. Bog je Mariji povjerio svoga Sina jer je znao da će mu ona podariti svu majčinsku ljubav. Krist je cijelo čovječanstvo njoj povjerio jer je znao da će ona nastaviti davati tu ljubav.¹⁰ Ona je blažena i „milosti puna“ jer ljudima uprisutnjuje „otajstvo Krista“ s kojim je i sama živjela. Stoga je za vrijeme Drugog vatikanskog koncila Pavao VI. Mariju proglasio „Majkom Crkve“, tj. majkom svega kršćanskoga puka, kako vjernika tako i pastira. Marijino materinstvo jest Kristov dar svakom čovjeku i „podno križa započinje ona izvanredna povjera čovjeka majci Kristovoj“ (RM 45). Ono se na poseban način zapaža u euharistiji: naime, „Marija vodi vjernike k euharistiji“ (RM 44). Njezino posredništvo olakšava sjedinjenje vjernika s Kristom (usp. LG 60) i ono je „tijesno povezano

9 „I ona je, kao i svaki vjernik, bila upućena na vlastito razmišljanje o svemu što se oko nje zbiva i pred čim se našla, pa da, uspoređujući s biblijskim događajima svete povijesti i iskustvima drugih, pronalazi put k sve većem razumijevanju Božjih misterija i k što svesrdnijem sudjelovanju u njima (usp. Lk 2, 19 i 51). Kročeći i probijajući se naprijed tim običnim putem vjere, ona je herojski očuvala sjedinjenje sa svojim Sinom sve do križa.“ Bonaventura DUDA, Marija i Crkva na putu vjere. Uz encikliku Otkupiteljeva Majka, u: *Obnovljeni život*, 43 (1998.) 2, 108.

10 Usp. Joyce A. LITTLE, *Redemptoris Mater: The Significance of Mary for Women*, 141.

s njezinim materinstvom“ (RM 38). Ona je uzor Crkvi u redu vjere, ljubavi i savršena sjedinjenja s Kristom (usp. LG 63). Poput nje, Crkva djevica čuva vjeru danu Kristu, ali i onu koju je od Krista primila, i to tumačeći riječ Božju. Poput Marije, Crkva kao majka „rađa“ i „odgaja“ vjernike za život vječni.

1.2. Marija u dokumentu *Mulieris dignitatem*

Kontekst pisanja *Mulieris dignitatem* čine dvije specifične okolnosti: Marijanska godina (1987./1988.) koja vodi proslavi dvije tisućite godišnjice Kristova rođenja (godina 2000.) i produbljenje ranije spomenute rasprave biskupa na Sinodi o poslanju laika iz 1987. godine. Uz to, kao razlog možemo navesti i promjene koje se, u to vrijeme, događaju na „svjetskoj razini“, a to je feministički pokret čiji je cilj izjednačiti ženu s muškarcem „na svim razinama socijalnog, kulturnog, ekonomskog i političkog života“,¹¹ obezvjeđivanje obitelji kao temeljne zajednice muškarca i žene, odbacivanje „veličine žene i majke“¹² te zahtjevi da žena dobije dopuštenje za ulazak u sveti red prezbiterata ili biskupstva.¹³

Cilj je pisanja rasvijetliti istinu o „ženi“ s Marijom kao uzorom jer „mnoge vrijednosti, kao što su ljudska ljubav, djevičanstvo i čistoća, bračni život i rađanje, dobivaju novo svjetlo u sučeljenju s likom Bogorodice“¹⁴ pa možemo reći da je „jedinstvo“ ili sjedinjenje s Bogom po uzoru na Mariju temeljna teza ovog dokumenta.¹⁵ Na poseban je način Marija središnja os oko koje se vrti tematika o dostojanstvu čovjeka općenito i žene u ovome dokumentu.¹⁶

MD naglašava da je Marija postigla sjedinjenje s Bogom kao vrhunac ljudskog ostvarenja kojim su nadmašena sva iščekivanja ljudskoga duha, a i cijelog Izraela (usp. MD 5). Putem nje događa se hipostatska unija sjedinjenja Sina Božjega s ljudskom naravi.¹⁷ Ona je *Theotokos* – „Bogorodica“ i u tome je temeljna razlika između nas i nje jer smo mi posinjani, a ona je sjedinjena s Bogom.¹⁸ Samo je snagom Duha Svetoga Marija mogla prihvatiti od Boga joj povjereno poslanje. Marija je „biblijski prauzor žene“ jer njezinom slobodom

11 Ivan FUČEK, *Mulieris dignitatem* — teološki naglasci, u: *Obnovljeni život*, 44 (1989.) 1, 58.

12 *Isto*.

13 Usp. *Isto*.

14 *Isto*, 59.

15 Usp. *Isto*, 60.

16 Usp. Abelardo LOBATO, *Maria modello della donna: antropoanalisi della „Mulieris Dignitatem“*, u: *Come si manifesta in Maria la dignità della donna*, Centro di cultura Mariana, „Madre della Chiesa“, Roma, 1990., 146.

17 Usp. Karl RAHNER – Herbert Marija VORGRIMLER, u: *Teološki rječnik*, Karitativni fond, UPT Đakovo, Đakovo, 1992., 291.

18 Usp. Stjepan KUŠAR, „Žena“ – exemplar et archetypum totius generis humani, u: *Bogoslovna smotra*, 60 (1991.) 3-4, 287.

Bog s čovječanstvom sklapa novi i vječni Savez i ona usavršava misterij žene, čiji je početak Eva.¹⁹ Ona svojim odgovorom *fiat* izražava tu svoju slobodu kao čovjek i pridružuje se Kristovu mesijanskom služenju (usp. MD 5). U Novom je zavjetu, dakle, važna sloboda i samostalnost jedne žene. Dok u Starom zavjetu Bog sklapa saveze s muškarcima, novi i vječni Savez sklapa sa ženom.²⁰

Marija je „usvojila i usavršila misterij žene, čiji je početak Eva, ‘majka svih živih’ (Post 3, 20), usvojila je to i usavršila ponajviše u otajstvu Krista – ‘novog i posljednjeg Adama’ (usp. 1 Kor 15, 45)“ (MD 11). Ona je i žena koja je postavljena za borbu protiv Zloga, kako vidimo prema tekstu Praevanđelja (Post 3, 15), gdje je glavni borac protiv zla Isus Krist – onaj koji je od „žene“ rođen.²¹ Marija je i „znak eshatološke nade“ (MD 20) jer je djevičanstvo događaj u okviru eshatoloških obećanja. Ona svojim djevičanstvom predstavlja nebesku Crkvu, a istovremeno daje svoje tijelo čime omogućava rađanje zemaljske Crkve. U Mariji se time otkriva i potvrđuje dostojanstvo žene i svega što je žensko. „Silni mi učini velike stvari’: to je otkriće čitavog bogatstva, svih osobnih mogućnosti ženskog bića, sva od vječnosti darovana vlastitost ‘žene’, kakvu ju je Bog zamislio, kao samostalnu osobu, koja sebe pronalazi ‘iskrenim darivanjem’. To otkriće povezano je s jasnom sviješću o daru, o milosnom poklonu Boga“ (MD 11).

2. Dostojanstvo žene u dokumentima *Redemptoris Mater* i *Mulieris dignitatem*

2.1. *Dostojanstvo žene u dokumentu Redemptoris Mater*

Ženstvenost svoju puninu ostvaruje u duhovnom majčinstvu. U Marijino materinstvo spada i Marijin odnos prema osobi, što označava neponovljiv odnos dviju osoba: majke prema sinu i sina prema majci. Idući prema Kristu s Marijom, možemo sve više, u punini spoznati svoje ljudsko dostojanstvo i izvanredno značenje čovjekova poziva jer „Krist je čovjeku objavio samog čovjeka“ (MD 2). U Kristu se, dakle, otkriva u potpunosti i Marijino dostojanstvo i ljepota njezina bića, tj. svega onoga što je čini „ženom“. U istom se misteriju otkriva i dostojanstvo svakog čovjeka i, po uzoru na Mariju, svake žene koja ima svoje specifično poslanje u ostvarivanju ljudskoga roda.

19 Usp. Stjepan KUŠAR, „Žena“ – exemplar et archetypum totius generis humani, 284-285. Svaki put kada čovjek vjerom pokazuje svoju odanost Bogu, on time obnavlja taj Novi savez i pripadnost Bogu. Usp. *Isto*, 284.

20 Usp. Ema VESELY, *Mulieris dignitatem* – prikaz, odjeci i značenje, u: *Obnovljeni život*, 44 (1989.) 1, 55.

21 Usp. Stjepan KUŠAR, „Žena“ – exemplar et archetypum totius generis humani, 283.

U cijelom dokumentu RM, broj 46 posebice govori o ženi. Ženstvenost se nalazi u posebnom položaju prema Mariji. Žena je, kao ljudsko biće, predstavica čovječanstva – nju Bog izabire za rast i odgoj svoga Sina pa „žena u promatranju Marije nalazi tajnu kako da dostojno živi svoje ženstvo te ostvari svoje istinsko promaknuće. U Marijinu svjetlu Crkva na licu svake žene promatra odsjeve ljepote koja je odraz najuzvišenijih osjećaja što ih može imati ljudsko srce, a to su: posvemašnja sebedarna spremnost na žrtvu iz ljubavi; snaga koja može odoljeti i najtežim bolima; neograničena vjernost i neumorna aktivnost; umijeće prodorne pronicljivosti povezano sa sposobnošću da pronađe riječi ohrabrenja i utjehe“ (RM 46). Ovo potvrđuje da „marijanska dimenzija kršćanskog života stoji u posebnom odnosu prema ženi kao takvoj, baš zato što je Bog povjerio jednoj ženi misterij utjelovljenja“.²² Svaka žena kao takva, utječući se Mariji i gledajući ju kao uzor, može ostvariti u potpunosti svoj poziv žene jer je Marija sama ljepota, u njoj se ostvaruju i prepoznaju najuzvišeniji osjećaji koje ljudsko biće može postići. U ženi koja se stavlja u Marijin zagovor potpuno je ostvareno predanje u ljubavi, a to se očituje u snazi koja je sposobna izdržati i najveće boli.²³ U misteriju otkupljenja i Crkve važan je, dakle, misterij „žene“ koji je prisutan od Knjige postanka do Knjige otkrivenja, tj. prati objavu Božjega nacrtu spasenja.

2.2. Žena u dokumentu *Mulieris dignitatem*

2.2.1. Muško i žensko – u početku

Nauk katoličke Crkve uvijek je potvrđivao ontološku istinu o čovjekovu dostojanstvu koja se sastoji u njegovoj stvorenosti na sliku i priliku Božju.²⁴ Ivan Pavao II. uči da je Božja slika nevidljiv Božji dar koji prebiva u čovjeku, a u svijetu biva vidljiva preko tijela. Zato je tijelo na neki način sakrament jer je nositelj Božje slike. To vrijedi i za tijelo muškarca i za tijelo žene.²⁵

MD donosi najprije istinu o čovjeku kako Sveto pismo donosi u Post 1-3. Nakon svećeničkog izvještaja (Post 1, 1-2, 4), koji ne toliko iscrpno već kronološki donosi podatke o stvaranju, slijedi jahvistički izvještaj (Post 2, 4b – 3, 24) koji pripada mudrosnoj književnosti zbog svojeg povijesno-narativnog stila.

22 Ratko PERIĆ, Otkupiteljeva Majka – Mater Redemptoris. Enciklika Ivana Pavla II. o Blaženoj Djevici Mariji u životu Crkve u hodu, 273.

23 Usp. *Isto*.

24 Usp. Ivan FUČEK, *Mulieris dignitatem* — teološki naglasci, 60. „Čovjek je stvoren ‘na sliku Božju’, kao njegov partner i dijete, predstavnik i zamjenik na zemlji, kao gospodar i kralj.“ Celestin TOMIĆ, *Žena od muža* (1 Kor 11, 8), u: *Obnovljeni život*, 51 (1996.), 5, 588.

25 Usp. Rebeka ANIĆ, *Žena – slika Božja*, u: *Bogoslovska smotra*, 60 (1991.), 3-4, 298.

On iznosi temelje ljudske i kozmičke stvorenosti²⁶ i u njemu je detaljnije opisano stvaranje čovjeka negoli je to u prethodnom izvještaju. Oba se izvještaja trebaju gledati komplementarno i iz oba možemo iščitati da su muško i žensko u početku bili „jedno tijelo“, da su bili „zajedništvo osoba“ (*comunio personarum*) i da je tijelo bilo simbol čitave osobe. Adam u Evi prepoznaje biće kao što je on i oduševljeno prepoznaje isto dostojanstvo tijela, tj. čitave osobe (usp. Post 2, 23).²⁷ Nakon stvaranja Eve možemo reći: „Čovjek je bitno muško i žensko.“²⁸ Oboje imaju istu ljudsku narav, isto dostojanstvo, ali se razlikuju međusobno.²⁹ Posebno se ističe „drukčijost“ žene u odnosu na muškarca. Kako ističe Ivan Pavao II, „zajedništvo osoba“ (*communio personarum*) može se dogoditi tek po osami³⁰ – tek tada dolazi do relacionalnosti osoba koja upućuje na Presveto Trojstvo. U tome je utemeljen sav ljudski *ethos* (zakon). Za Ivana Pavla II. vrhunac je „samoostvarenja“ darivanje svoje osobe drugima.³¹ U tom smislu: „Nema zajednice bez osoba i nezamisliva je osoba bez zajednice.“³²

MD nadalje govori o posljedicama koje istočni grijeh (usp. Post 3) ostavlja na ljudske osobe, kao muško i žensko, što uključuje njihovu spolnost, tijelo i njihov međusobni odnos koji je sada poremećen grijehom.³³ U tom kontekstu najviše pati žena jer se smatralo da je ona „zavela“ Adama, a ne on nju. Ona je više „tijelo“, a tijelu se ne može vjerovati jer se ono suprotstavlja duhu.³⁴ Idealna Božja zamisao o muškarcu i ženi istočnim je grijehom slomljena

26 Stvaranje žene obavijeno je misterijem. „Tvrđ san“ označava vrstu „ekstaze, zrenja, proročkog gledanja u kojem Adam promatra kako mu Bog izvadi jedno rebro – ‘sela’ i kako od rebra napravi (‘vajibn’), sagradi ženu“. Usp. Celestin TOMIĆ, *Žena od muža* (1 Kor 11, 8), 587.

27 *Isto*, 591.

28 Rebeka ANIĆ, *Žena – slika Božja*, 298.

29 „U stvaralačkoj igri međusobne ljubavi nitko od njih nije prvi, niti važniji, nego, možda drukčiji.“ Ivan CVITANOVIĆ, *Žena – zaručnica i majka*, u: *Bogoslovska smotra*, 60 (1991.), 3-4, 255.

30 To je značenje da se u Post 1 govori najprije o stvaranju Adama, tj. čovjeka kao čovjeka koji je subjekt u sebi i u tom smislu biti čovjek je ontološki dublje nego biti muško i žensko.

31 Usp. Ema VESELY, *Mulieris dignitatem – prikaz, odjeci i značenje*, 52.

32 Celestin TOMIĆ, *Žena od muža* (1 Kor 11, 8), 592. Ta se slika na poseban način odražava u obitelji, potrebno je promicanje dostojanstva svakog člana jer to je „čudoreдно mjerilo vjerodostojnosti bračnih i obiteljskih odnosa“. IVAN PAVAO II., *Obiteljska zajednica – Familiaris consortio* (22. XI. 1981.), Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1981., br. 22 (dalje: FC).

33 Zato je istočni grijeh – prvi pad, uzrok „četverostrukog“ loma unutar ljudske osobe (taj lom biblijski znači „spoznati zlo“) koji podrazumijeva: lom unutar „vlastitog“ ‘ja’; lom između jedinstva i ljubavi između muža i žene zbog kojega dolazi do međusobnog nepoštivanja; lom s bližnjim i zajednicom i, u konačnici, lom između čovjeka i stvorenja. Drugi lom ili povreda za ovu je tematiku bitna, a to je povreda ljudskog *ethosa*. Ona se najviše očituje u Post 3, 16: „Trudnoći tvojoj muke ću umnožiti“, u mukama djecu ćeš rađati. Žudnja će te mužu tjerati, a on će gospodariti nad tobom.“ Usp. Rudolf BRAJČIĆ, *Marija kao model žene*, u: *Obnovljeni život*, 45 (1990.) 6, 517.

34 Formalističko tumačenje o stvaranju ne može se „upotrijebiti“ za tumačenje istine o ženi – treba ju tumačiti teološki! Primjerice, ekstreman feministički pokret, formalistički tumačeći Post 3, 6, tvrdi da taj odlomak govori protiv ženskog dostojanstva – da ženu optužuje da je počinila prvi grijeh. Usp. Ema VESELY, *Mulieris dignitatem – prikaz, odjeci i značenje*, 51.

na štetu žene zbog muškarčeva gospodarenja nad njom³⁵ i muškarac ju ostavlja samu kao „subjekt grijeha, zla, nesreće“,³⁶ ali to se odražava i na samo njegovo dostojanstvo jer je on u ženi trebao vidjeti svoje „drugo ja“.³⁷ Naime, žena je, kao i muškarac, „drukčija osoba iste ljudske naravi“ (MD 6). Ivan Pavao II. piše kako žena kao ljudsko stvorenje u sebi nosi „izvanredno bogatstvo“ (MD 10). Bog ženi daje poslanje u borbi Izbavitelja protiv „neprijatelja ljudskog roda“ u povijesti i ta bi svijest o daru „trebala stalno obogaćivati srce svake žene i oblikovati njezin poziv i njezin život“ (MD 11).

Na temelju Geneze kao izvještaja o zaručničkom značaju odnosa među osobama razvija se istina o majčinstvu i djevičanstvu kao dvostruka dimenzija poziva žene. Ona svoj vrhunac, naravno, dostiže u Marijinu liku „žene“ – Majke i Djevice.

2.2.2. Isus potvrđuje dostojanstvo žene

U Isusovu pak odnosu prema ženama svaki njegov razgovor treba staviti u okvir pashalnoga misterija jer tako otkrivamo njegovo puno značenje. Svaka je žena stvorenje koje je Bog htio radi njega samoga (usp. GS 24) i svaka od početka baštini dostojanstvo osobe kao žena. Kristovo je postupanje sa ženama obilježeno „velikom jasnoćom i dubinom“ (MD 12). On dostojanstvo žene potvrđuje, obnavlja i uvrštava u sadržaj evanđelja i spasenja, što je njegovo poslanje. On je „pred svojim suvremenicima bio promicatelj dostojanstva žene i njezinog poziva koji odgovara takvom dostojanstvu“ (MD 12). Njegov način odnošenja prema ženama predstavljao je nešto „novo“ nasuprot vladajućim običajima: „Žene koje okružuju Krista vide se u istini koju on sam ‘naučava’ i ‘potvrđuje’, da, u istini i kad se ona odnosi na njihovu vlastitu ‘grešnu narav’. Tom istinom se osjećaju ‘oslobođene’, vraćene samim sebi. Osjećaju se ljubljene ‘vječnom ljubavlju’, ljubavlju koju im svjedoči sam Krist. Kristovim djelovanjem mijenja se njihov društveni položaj. Doživljavaju da Isus s njima razgovara o pitanjima koja se tada nisu raspravljala sa ženama“ (MD 15).³⁸ Stoga, kada govorimo o odnosu Krista prema ljudskom *ethosu*, on se poziva na početke, na genezu i tvrdi da muškarac ima odgovornost prema ženi „za nje-

35 Usp. Ema VESELY, *Mulieris dignitatem* – prikaz, odjeci i značenje, 52.

36 Abelardo LOBATO, *Maria modello della donna: antropoanalisi della „Mulieris Dignitatem“*, 155.

37 Svi su napadi na ženu napadi na „tijelo“ kao na neko zlo, što vodi u ropstvo, pornografiju, prostituciju, diskriminaciju u odgoju, zanimanju i raspodjeli poslova. FC, br. 22-24.

38 Prema Ivanu Fučeku, Krist donosi tri novosti u odnosu prema ženama: prvo, Isusov je stav prema ženi bez predrasuda; drugo, to je „javna potvrda“ Očeva plana jednakosti žene i muža i treće, „zauvijek dokida“ Mojsijevo dopuštenje otpuštanja žene (Mt 19, 8-9). Ukidanjem ovoga zakona nastaje među mužem i ženom „novost odnosa“ – ravnopravni su. Usp. Ivan FUČEK, *Mulieris dignitatem* – teološki naglasci, 62.

zino dostojanstvo, majčinstvo, za njezin poziv“ (MD 14). „Dostojanstvo žene i njezin poziv – kao i muškarca – imaju svoj vječni izvor u Božjem srcu, a u vremenskim uvjetima ljudskog bića usko su povezani s ‘jedinštvom u dvoje’“ (MD 14). Za sve to je, naravno, i sama žena bila odgovorna i Krist je u okvirima tadašnjeg vremena tu učinio što je najviše bilo moguće razgovorima vođenima s njima i savjetima koje im je davao.³⁹ U svim tim prisporobama i opisima žena ističe se upravo njihova vjera koja je Isusu bila najvažnija – govorio je: „Vjera te tvoja spasila.“ Od početka Isusova javnog djelovanja žene su prema Kristu i „njegovom misteriju pokazivale posebnu privrženost koja odgovara njihovoj ženskosti“ (MD 16), pratile su ga „dok je prolazio gradovima i selima i naviještao Evanđelje o kraljevstvu Božjem“ (MD 13). To se posebno potvrdilo u pashalnome misteriju – u toj najvećoj kušnji vjere žene su bile vjernije od apostola.⁴⁰

2.2.3. Majčinstvo

Žena kao takva, već po svojoj psihofizičkoj strukturi, posjeduje naravnu sklonost za materinstvo – „za začecje, za trudnoću i rađanje djeteta kao posljedice bračnog sjedinjenja“ (MD 18). Kako ističe Ivan Pavao II.: „Materinstvo kao ljudski čin i fenomen može se samo potpuno objasniti na temelju istine o osobi“ (MD 18) jer ono pripada osobnoj dimenziji predanja žene (usp. MD 18). Naime, ono predstavlja teži udio zajedničkog roditeljstva jer žena kako bi donijela novu osobu na svijet, mora uložiti tjelesni i duševni napor.⁴¹ Zato muškarac od žene mora učiti svoje „očinstvo“ i mora biti svjestan da ima posebnu odgovornost prema svojoj ženi.⁴² Za odgoj djeteta potreban je i majčinski i očinski utjecaj, ali je onaj „majčinski odlučujući za temelje nove ljudske osobnosti“ (MD 18).⁴³

39 „Objavu povjerava jednostavnim i neobrazovanim ženama. U Kristu Božje oči gledaju ženu. Krist je svjedok Božjeg nacrtu sa ženom.“ Usp. Ema VESELY, *Mulieris dignitatem* – prikaz, odjeci i značenje, 52.

40 I zato žena „s Kristom proročki postaje živi subjekt i nezamjenjivi svjedok velikih djela koja je Bog ispunio za čovječanstvo“. *Isto*, 47.

41 „Žena izravno plaća rađanje, koje pripada i muškarcu i ženi. Dijete uzima energiju njezinog tijela i duše.“ *Isto*, 52.

42 Razlika između muškarca i žene jest ta da je „ona“ u „čitavom svome biću određena da bude ‘majka’“ i svime što ima usmjerena je prema tom pozivu. Usp. Ivan CVITANOVIĆ, *Žena – zaručnica i majka*, 255.

43 To pokazuju istraživanja psihologije, sociologije i pedagogije. Usp. Marijan BIŠKUP, *Žena čuvarica i promicateljica čudoređa prema apostolskom pismu „Mulieris dignitatem“ Ivana Pavla II.*, u: *Bogoslovska smotra*, 60 (1991.), 3-4, 313. Majka ima odgovornost za „sveopći razvoj i odgoj čovjeka unutar obitelji“ i tako se budi svijest o samopotvrđivanju kod djeteta. Odgojem ona promiče čudoređe na oči gled svima, kako prenošenjem vjere na svoje potomstvo tako i trajnim vjerskim djelovanjem i svjedočenjem u Crkvi i društvu. I zato je prava majka ona koja odgaja svoje dijete za svijet u koji će ono jedan dan otići bez pridržaja. Usp. *Isto*.

2.2.4. Djevičanstvo

Djevičanstvo je poziv i dar od samoga Boga, kao i brak, a „‘to mogu shvatiti samo oni kojima je dano’ (Mt 19, 11. 12.)“ (MD 20). Slobodno odabrano djevičanstvo evanđeoski je ideal djevičanstva (govoreći posebno o ženi) – žena se tu predaje Kristu, božanskom Zaručniku, i teži za duhovnim sjedinjenjem, tj. djelovanjem Duha Svetoga postaje „‘jedan Duh’ s Kristom, Zaručnikom (usp. 1 Kor 6, 17)“ (MD 20). Tako se na poseban način ostvaruje poziv i dostojanstvo žene.⁴⁴

Djevičanstvo podrazumijeva i duhovno materinstvo. U materinstvu i djevičanstvu žene razvijaju svoju osobnost. Kako bismo mogli ispravno shvatiti povezanost materinstva i djevičanstva, potrebno je uzeti u obzir istinu o ljudskoj osobi. Prema definiciji Drugog vatikanskog koncila, osoba je subjekt koji sebe može pronaći „‘samo iskrenim sebedarjem’“ (MD 18). Na takav se način u ženi ostvaruju materinstvo i djevičanstvo.⁴⁵ Osoba koja takvo materinstvo ostvaruje zauzima se za sve ljude koje Kristova ljubav obuhvaća. Inače i samo tjelesno materinstvo obuhvaća i ono duhovno jer između ta dva puta nalazimo komplementarnost budući da je čovjek jedinstvo tijela i duha. Djevičanstvo je već znak eshatološke nade, putokaz onoga čemu svi težimo – nebeskoj proslavi. Stoga su ove dvije stvarnosti različite, ali povezane.

2.2.5. Zaručništvo

Temelj majčinstva i djevičanstva jest zaručnički odnos. Općenito, odnos muža i žene unutar otajstva Krist – Crkva slika je zaručničke ljubavi. Ona ima korijen u Knjizi Postanka (Post 2, 18-25) gdje Stvoritelj uspostavlja ustanovu braka, točnije u 2, 24: „Stoga će čovjek ostaviti oca i majku da prione uza svoju ženu i bit će njih dvoje jedno tijelo.“ Temelj ove ustanove nalazimo u stvaranju čovjeka na sliku i priliku Božju (usp. Post 1, 27; 5, 1). Vrhunac ovog stvaranja nalazimo u Novome zavjetu, u Ef 5, 23-32, točnije u redcima 5, 21-23: „Podložni budite jedni drugima u strahu Kristovu! Žene svojim muževima kao Gospodinu! Jer muž je glava žene kao i Krist Glava Crkve – On, Spasitelj Tijela.“ Ove retke možemo iščitavati na dva načina. Brak je „zaručnički značaj povezanosti Krista s Crkvom“ (MD 23) i duboko otajstvo povezanosti muža i žene („sakrament“). Ova dva smjera, riječima svetoga Pavla, zajedno čine *sacramentum magnum* („veliko otajstvo“). Dakle, po uzoru na Krista, „suprug

44 Ono se ne smije promatrati kao opozicija zaručništvu „već kao nešto što proizlazi iz duhovnog zaručništva i u sebi jest duhovno očinstvo ili majčinstvo“. Ivan CVITANOVIĆ, *Žena – zaručnica i majka*, 251.

45 Djevičanstvo za „udane žene postaje model znati se potpuno i isključivo dati mužu i djeci onako kao što se Marija djevoja dala Bogu, potpuno i isključivo.“ Rudolf BRAJČIĆ, *Marija kao model žene*, 516.

bi trebao usvojiti elemente tog stila ponašanja prema svojoj supruzi i tako bi se trebao muškarac ponašati prema ženi u svakoj situaciji. To je život 'iskrenog sebedarja' njih dvoje" (MD 24). Suprug se treba svakodnevno predavati za svoju suprugu, a ona se njemu treba pokoravati. Međutim, to pokoravanje treba biti obostrano i iz ljubavi i „poštovanja prema Kristu" (MD 24). Takav je ljudski *ethos*. „U takvoj ljubavi žena se potvrđuje kao osoba, u takvom potvrđivanju ženska se osobnost potpuno razvija i usavršuje. Tako se ponaša Krist kao Zaručnik Crkve koju želi vidjeti 'krasnu, bez ljage, bez bore' (Ef 5, 27)" (MD 24).⁴⁶ Samo je značenje ove usporedbe da Zaručnicu predstavlja narod Božji, tj. Crkva, čiji su članovi i muškarci i žene. Na taj je način imenicom ženskoga roda – „Zaručnica" – predstavljeno sve ono što je ljudsko, tj. svi smo mi „Zaručnica" Kristova jer smo istom ljubavlju otkupljeni. Usporedo s time, sam Zaručnik – Krist simbol je muškoga spola. On je „kao muškarac, kao Sin Izraela, očitovao dostojanstvo 'kćeri Abrahamovih' (usp. Lk 13, 16), dostojanstvo koje žena posjeduje od 'početka' isto tako kao i muškarac. A istodobno je Krist istaknuo svu vlastitost, koja ženu razlikuje od muškarca, sve bogatstvo koje joj je poklonjeno u otajstvu stvaranja" (MD 25). Zbog toga Krist na posljednjoj večeri daje poslanje apostolima – muškarcima. To sasvim jasno očituje ljubav Zaručnika prema Zaručnici. Apostoli, a zatim biskupi i svećenici, Kristovi su nasljednici.⁴⁷ Žene su „predstavnice Božjega naroda" u slici „Zaručnice" i marijanskog su karaktera.

„Iskreno predanje' u žrtvi križa konačno ističe zaručnički smisao ljubavi Božje. Krist je kao Otkupitelj svijeta Zaručnik Crkve. Euharistija je sakrament našeg otkupljenja. Ona je sakrament Zaručnika i Zaručnice" (MD 26).⁴⁸ Sama Zaručnica – Crkva – narod Božji svoje predanje iskazuje prinošenjem sebe kao „žrtve žive, svete i ugodne Bogu (usp. Rim 12, 1)" (MD 27). Ona, odnosno vjernici trebaju životom dati svjedočanstvo o Isusu Kristu. To čine snagom krštenja, kraljevskim svećenstvom. U svemu tome uzor im je Marija koja „na putu svetosti prednjači svima" (MD 27).

46 U zaručničkom odnosu muškarcu je „darovana kao partner, kao pomoć, kao ogledalo u kojem će muškarac sagledati i naći sebe. [...] Žena je muškarcu darovana kao čudo i muž će u ženi naći sebe i sve ono što nije on. On će u njoj naći svoju dušu." Ivan CVITANOVIĆ, *Žena – zaručnica i majka*, 247.

47 Iz toga postaje razvidno zašto žene ne mogu primiti sakrament svetoga reda i to se kosi s upravo istaknutim Kristovim povjerenjem ove službe muškarcima koji su po sebi pravi simbol „Zaručnika". Usp. Ivan FUČEK, *Mulieris dignitatem – teološki naglasci*, 65. Razlozi za takve tvrdnje „temelje se na Svetome pismu i Predaji Crkve, nauku Otaca, Učiteljstva i Teologa". *Isto*, 64.

48 „U Euharistiji je prvenstveno na sakramentalni način izražen otkupiteljski čin Krista Zaručnika prema Crkvi, njegovoj Zaručnici. Dakle, muškarci, svećenici su na službu činu Saveza, dok sam partner Saveza ostaje ženskoga karaktera, tj. Zaručnica. Pomiješati te dvije predstavničke uloge znači uništiti uzvišeni i toliko zaseban identitet i ulogu žene u Crkvi i svijetu." *Isto*, 66.

2.2.6. Dostojanstvo žene i poredak ljubavi

Na kraju obrade dokumenta MD govori se o važnosti žene za poredak ljubavi u svijetu što znači: iz ontološke dimenzije osobe izvodi se etička dimenzija. Svaki je čovjek od Boga ljubljen (ontološka dimenzija) i kao takav ima sposobnost druge ljubiti (etička dimenzija). Etička je dimenzija potrebna da bi čovjek izgradio osobnost.⁴⁹ Svaki će čovjek biti čovjek u punini, slika Božja u pravom smislu te riječi, ukoliko druge osobe uvažava i daruje im ljubav, daruje im sebe. Prema Ivanu Pavlu II., žena je u odnosu prema Bogu „prototip čovječanstva“ jer je Bog onaj koji daje ljubav, a čovječanstvo ju prima. U tom je smislu žena ispred muškarca jer su joj po prirodi na prvome mjestu odnosi među ljudima, stvari duhovne naravi za razliku od materijalnog svijeta. Njezin je poziv i dostojanstvo ljubavi i zato je zapovijed ljubavi u središtu evanđelja.⁵⁰ „Zato je ženi ljudsko biće posebno povjereno“ i ona je „čuvarica ljudskoga bića i ljudskosti“. „Pomaže da se ta Božja ljubav prelijeva u ljudska srca, da se priopćuje ljudima.“⁵¹ Ona ima osjetljivost za čovjeka. Naravno, ako je vjernica, znat će kako ljude privesti k Bogu i znat će da je on temelj i svrha koju ljudi traže. Ona kao žensko biće ima posebnu osjetljivost za područje duhovne i osjetne naravi. Naime, Bog je ženi „povjerio čovjeka“ (MD 30) i to je njegov poziv ženi kako bi ostvarila svoje dostojanstvo.⁵² Zadaća promicanja i očuvanja ženina dostojanstva pripada i muškarcu.⁵³ „Bog je čovjeku povjerio potpunu promociju žene“⁵⁴ i oboje trebaju biti suradnici u izgradnji ljudske zajednice.

Žena je kao takva i svojevrstan „prorok“ koji ljudima ukazuje na ono što je u ovome svijetu i životu najbitnije, a to je vraćanje u nutrinu, neumorno obnavljanje odnosa s Bogom. Tako žena ljudima pomaže neprestano obnavljati svoj odnos s drugima i ostvarivati svoju osobu jer se osoba ostvaruje samo pravim zajedništvom, darivanjem. To Ivan Pavao II. u MD iskazuje ovim riječima: „Dostojanstvo žene određuje poredak ljubavi, koji je u biti poredak pravедnosti i ljubavi prema bližnjemu“ (br. 29). To „proročko“ obilježje najjasnije je ostvareno u Blaženj Djevici Mariji.

49 Usp. Celestin TOMIĆ, *Žena od muža* (1 Kor 11, 8), 593.

50 Usp. Ema VESELY, *Mulieris dignitatem – prikaz, odjeci i značenje*, 47.

51 *Isto*.

52 Dostojanstvo žene „zahtijeva da se javno prizna njezina majčinska i obiteljska uloga prema svim drugim javnim poslovima i svim drugim zanimanjima. [...] Zbog toga Crkva može i mora pomoći suvremenom društvu da neumorno traži da svi priznaju i poštuju nezamjenjivu vrijednost rada žene u kući“ (FC 23). Treba im omogućiti da svoje poslove obavljaju i od kuće kako njihove obitelji ne bi „trpjele“, a treba i nadići mišljenje kako žena ima manje dostojanstvo ako se posveti odgoju i kućanskim poslovima. Za ta bi se pitanja Crkva trebala potruditi pastoralnim djelovanjem, ističu sinodalni oci. Usp. Bruna VELČIĆ, *Čovjek – slika Božja i njegova moralna odgovornost*, u: *Bogoslovska smotra*, 82 (2012.), 3, 534-535

53 Usp. Abelardo LOBATO, *Maria modello della donna: antropoanalisi della „Mulieris Dignitatem“*, 154.

54 *Isto*, 155.

Sam poredak ljubavi ima izvor u intimnom životu Sv. Trojstva – tri božanske osobe u ljubavi povezuje Duh Sveti. Ta ljubav koja dolazi od Boga tim se istim Duhom priopćuje stvorenjima. Prema riječima Ivana Pavla II., žena „doista može u Duhu Svetom otkriti cjelokupno značenje svog ženskog bića i tako se raspoložiti za svoje vlastito ‘iskreno sebedarje’ drugima i tako sama sebe pronaći“ (MD 31).⁵⁵ „Zbog tog sasvim specifičnog odnosa prema drugom čovjeku, zbog tog ‘biti-za-drugoga’ Ivan Pavao II. u ženi gleda svojevrsnog jamca pravom bogomdanog poretka ljubavi, koji zapravo obvezuje cjelokupni ljudski rod. Može se reći da čovječanstvo treba živjeti u tom liku ljubavi, koji je ‘upisan’ u biće žene, želi li se oduprijeti gubitku osjetljivosti za čovjeka i za čovječnost, gubitku koji se pokazuje kao popratna pojava jednostranog napretka i materijalnog blagostanja. [...] Iz toga slijedi da ljudski rod treba od ‘žene’ učiti u čemu se sastoji pravi poredak ljubavi i kako se on ostvaruje. I u tom smislu ona je uzorak i prauzor.“⁵⁶ Zbog toga Krist od nje očekuje „ostvarenje ‘kraljevskog svećenstva’ (1 Pt 2, 9)“ (MD 30). Krist je to poslanje, taj dar ljudima poklonio i sam Ocu prinosi tu baštinu, same vjernike kako bi Bog, odnosno ljubav „bio sve u svemu’ (1 Kor 15, 28)“ (MD 30). I u tome se sastoji poredak ljubavi.

3. Dostojanstvo žene po uzoru na Mariju

Marijina je osoba u potpunosti određena majčinstvom i odnosom prema Sinu. Ovaj odnos obilježava čitavo njezino biće, dušu i tijelo, koje potpuno odražava njezinu nutrinu i predstavlja najveće moguće ostvarenje ljudskoga tijela. To je svjedočanstvo da je ne samo duhovni dio čovjeka pozvan na sjedinjenje s Bogom nego čitav čovjek, zajedno sa svojim tijelom. Otkupljuje se i posvećuje čitava osoba: duša i tijelo. Predati i dušu i tijelo Ljubavi najdublja je čežnja ženskog srca koja se ostvaruje djevičanstvom, ali i zaručničkim odnosom u braku, ukoliko se sakramentom ženidbe događa predanje „jednog tijela“ Bogu. Čežnja je ženskog srca „biti jedno tijelo“ u ljubavi i tako živjeti čitav život iz ljubavi za Ljubav.

U Mariji je, dakle, sadržana puna objava onoga što sadrži biblijska riječ „žena“. Ona nadilazi prvi grijeh i novi je početak poziva i dostojanstva žene. Marija je „usvojila i usavršila misterij žene, čiji početak je Eva“ (MD 11), budući da se u njoj utjelovilo sve što je istinski ženstveno. Ona je, stoga, čuvarica srca, svjedok i prorok da je ljubav najveća, da se istinsko dostojanstvo promiče i postiže jedino kad postaje slična Bogu po ljubavi. Sve su dimenzije žene,

55 Zbog toga su vjernice toliko aktivne u Crkvi i toliko su potrebne. Usp. Celestin TOMIĆ, Žena od muža (1 Kor 11, 8), 595.

56 Stjepan KUŠAR, „Žena“ – exemplar et archetypum totius generis humani, 288.

tako, u Majci Božjoj sasvim ispunjene i usavršene, ali i povezane – jedna drugu ne isključuju nego usavršuju. Zato ona stoji kao uzor svim ljudima, a napose ženama, u ostvarivanju dviju dimenzija: majčinske i djevičanske. Marija je „dinamički model“ žene koju treba nasljedovati u ovome svijetu i poput nje ponizno prihvatiti svakidašnjicu.⁵⁷ Marija je i znak eshatološke nade jer je svojim uznesenjem, proslavom na nebu postigla ono što svih nas jednoga dana čeka ako budemo Bogu vjerni i, poput Marije, poslušni.⁵⁸ “U njoj dakle svaki čovjek, muškarac i žena, cijeli ljudski rod, vidi nenadmašivi uzorak zajedništva s Bogom, zajedništva u koje je i sam povezan.”⁵⁹

S Marijom je dostojanstvo žene očitovano u „punini vremena“ jer je Bog upravo ženu postavio za prauzor ljudske naravi – prauzor cijelom čovječanstvu. U tom je događaju dobivena i „punina milosti“ (koja ne isključuje narav nego ju usavršava) (usp. MD 5), punina žene kao ljudskoga bića kao vrhunac i prauzor osobnog dostojanstva žene. Žena je, poput Marije, „čuvarica ljudskog bića“, njegove humanosti, ona svojim duhom spašava senzibilnost muškarca, ono ljudsko u njemu. Ivan Pavao II. ženstvenost uzvisuje na simbol svega što je ljudsko jer gleda na ženu kao predstavnicu ljudskog roda.⁶⁰ Dostojanstvo se čovjeka, pak, najviše očituje i promiče ukoliko se čovjek sve više suobličuje slici Božjoj. U tome na poseban način može doprinijeti žena koja u svojoj strukturi posjeduje sposobnosti za takav uzvišeni poziv. Ona, prema analogiji Zaručnik – Zaručnica, Krist – Crkva, predstavlja i Zaručnicu, Crkvu. Žena je, dakle, simbol ljudskog roda u odnosu na Krista – Zaručnika. I po tome ima odgovornost sve ljude privoditi k Bogu. Po uzoru na Mariju žena shvaća da se, vjerom, svijet mijenja iznutra, tj. mijenjajući ljudsko srce svaka žena postaje Zaručnicom koja se predaje ljudima i majkom koja „rađa“ i odgaja čovjeka. Zato se u svakom novom rađanju od žene taj novi Savez posadašnjuje i svaka žena time ulazi u „stvarnost otajstva“ poput Marije Bogorodice.⁶¹ Svako rađanje pretpostavlja bol, ali i radost zbog novoga života. Zbog noći vjere koju je prošla, u Mariji nalazimo sličnost sa svim ženama svijeta koje trpe u bilo kojem, fizičkom ili moralnom, smislu. Iv 16, 22: „‘Tako se i vi sada žalostite’ (Isusove riječi izgovorene na dan njegove muke i smrti); ‘ali ja ću vas opet vidjeti, te će se

57 Usp. Rudolf BRAJČIĆ, *Marija kao model žene*, 515.

58 Usp. Stjepan KUŠAR, „Žena“ – exemplar et archetypum totius generis humani, 287.

59 *Isto*.

60 Usp. Ema VESELY, *Mulieris dignitatem – prikaz, odjeci i značenje*, 54.

61 Usp. Ivan FUČEK, *Mulieris dignitatem – teološki naglasci*, 65. Svako rađanje pretpostavlja bol, ali i radost zbog novog života. Zbog noći vjere koju je prošla, u Mariji nalazimo sličnost sa svim ženama svijeta koje trpe u bilo kojem, fizičkom ili moralnom, smislu. Iv 16, 22: „‘Tako se i vi sada žalostite’ (Isusove riječi izgovorene na dan njegove muke i smrti); ‘ali ja ću vas opet vidjeti, te će se obradovati srce vaše, i vaše vam radosti nitko neće moći uzeti.’“ (MD 19).

obradovati srce vaše, i vaše vam radosti nitko neće moći uzeti“ (MD 19). To podrazumijeva borbu za ljudsko srce na području dobra i zla. Vlastitost poziva žene jest „borba za čovjeka, za njegovo pravo dobro, za njegovo spasenje“ (MD 30). Stoga je svaka kršćanska žena „privilegirano mjesto“ „pomirenja“ čovječanstva s Bogom – posebno zbog osjećajnosti za Božje stvarnosti, i na to bi trebala biti ponosna.⁶² „Evo pravog očitovanja dostojanstva žene: nadnaravno jedinstvo s Bogom u Isusu Kristu, cilj svakoga čovjeka.“⁶³

Majka Božja uzor je i Crkve u djevičanstvu i materinstvu jer Crkva, „nasljeđujući Majku svoga Gospodina, krepošću Duha Svetoga djevičanski čuva potpunu vjeru, čvrstu nadu i iskrenu ljubav“ (MD 22). Prema riječima Ivana Pavla II., čovjek današnjega vremena niječe istine vjere, kao što su Adam i Eva u trećem poglavlju Knjige postanka nijekali svoj grijeh. To nijekanje uzrokuje „široko nepovjerenje“⁶⁴ prema pitanjima vjere. I teološki: kako je prva žena, Eva, pogriješila, to je nepovjerenje ljudskog roda u Mariji preokrenuto u potpuno povjerenje. Zato svaka žena današnjice ima odgovornost, poput Marije, ovaj svijet privoditi istinama vjere.⁶⁵ Same žene koje su nadahnute evanđeljem i u Mariji vide uzor mogu pozitivno odgovoriti na ovaj znak vremena ostvarivanjem svojega dostojanstva i poziva. Putem Marije žena može postati simbolom duše koja vjeruje jer duhovno materinstvo sazrijeva vjerom. To je odnos duše i Boga, na njemu se temelji odnos Krista i Crkve, iz čega izvodimo odnos muškarca i žene kao najsavršeniji odraz ovih prvih dvaju odnosa ovdje na zemlji.

Zaključak

U poretku ljubavi sastoji se istina naše egzistencije i stvorenosti na sliku i priliku Božju. Zato ga ova stvorenost i uvjetuje posebnim zadacima. Čovjek, posebice u današnjem svijetu, mora biti odgovoran za te zadatke. Poput Marije, i u pozivu zaručništva i djevičanstva izvršavati ih jer svi mi težimo onome što je Majka Božja već postigla – uznesenje dušom i tijelom u nebesku slavu. Marija, kao majka i učiteljica, kao bezgrešna djevica i ponizna službenica, uzor je cijelome čovječanstvu u dostojanstvu koje proizlazi upravo iz te stvorenosti na sliku i priliku Božju.

Žena kao „Zaručnica“ i k tome predstavnica cijelog ljudskog roda, posebno je mjesto, ljepši „hram Duha“ od muškarca za pronosenje ove istine svijetu. Ona je takva od početka stvaranja – „čuvarica ljudskog srca“. Ona čuva ljudski

62 Usp. Ivan FUČEK, *Mulieris dignitatem* – teološki naglasci, 65-66.

63 Ema VESELY, *Mulieris dignitatem* – prikaz, odjeci i značenje, 46.

64 Joyce A. LITTLE, *Redemptoris Mater: The Significance of Mary for Women*, 151.

65 Usp. *Isto*.

rod od propasti i zlih djela Sotoninih, uzdiže čovjeka ukazujući mu na ljepotu njegova uzvišena poziva. Zato Bog njoj toliko i povjerava i zato se u jednoj od žena ljudskoga roda on sam utjelovljuje te preuzima naše smrtno tijelo i na kraju ga preobražava i uskrisuje. Ukazuje na tu „Ženu“ – Mariju kao primjer nasljedovanja.

Zbog svog posebna položaja u koji ju je Bog stavio, zbog njezina specifična poziva na jedinstvo s Bogom kao temelj njezina dostojanstva, žena je na poseban način odgovorna za ovaj svijet. Upravo o ženama ovisi hoćemo li napredovati ili propasti jer ona rađa život i poslanje joj je da ga vodi prema punini istine, što Bog od nje i očekuje. O ženi ovisi hoće li poslušati taj Božji poziv ili će olako shvatiti svoje dostojanstvo. Upravo ona ima odgovornost za sve ljude, svoje bližnje, a ne samo za svoju rođenu djecu – stoga je duhovno majčinstvo na važnijem mjestu od tjelesnog. Žena puna osjećajnosti za sve ljude ima sposobnost voditi ih, a Marija je ona koja je bila poslušna Bogu i vjerovala mu. Zato i svaka žena upravo u toj „Ženi“ može i treba pronaći sebe.

THE DIGNITY OF WOMEN AND THE EXAMPLE OF MARY ACCORDING TO JOHN PAUL II

Abstract

Mary is a role model to all – women and men. She is the image of the Church, the image of what every human being must achieve: holiness, obedience and eternal life with God. She accomplished all this because she was chosen by God and pronounced her “fiat”. Without her free consent, God could not have redeemed the world with the birth of Jesus Christ. She is a role model in motherhood and in virginity, in giving oneself to another and in attaining close union with God, what is the very purpose of existence. Although she is a role model to all, Mary is particularly a role model to women who, following her example, can achieve a deep union with God and their true essence, and become “keepers of the human heart”. Therein lies her special dignity. The dignity of women modeled on Mary was developed especially by John Paul II in the documents “Redemptoris Mater” and “Mulieris Dignitatem” that underlie the development of this topic.

Keywords: Mary, Woman, Dignity, Motherhood, Virginity, the Order of Love.